

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

**Internacionalizace, spolupráce, inovace, reflexe a evaluace
v přípravě budoucích učitelů**

CZ.02.3.68/0.0/0.0/19_068/0015764

Metodika výuky předmětu

Didaktika českého jazyka ZŠ

KČJ/DIJZ

Autorka metodiky

Mgr. Růžena Písková, Ph.D.

Charakteristika předmětu ve studijním plánu

Název dlouhý:	Didaktika českého jazyka ZŠ
Akreditováno / Kredity:	Ano / 4
Rozsah hodin:	1 hodina přednášky / týden, 2 hodiny semináře / týden
Způsob zakončení:	Zkouška
Vyučovaný semestr:	Zimní
Profilující předmět:	Ne

Cíl metodiky a zaměření úprav předmětu

Metodika si klade za cíl poskytnout doporučení k pedagogické práci v předmětu KČJ/DIJZ Didaktika českého jazyka ZŠ, který je realizován na katedře českého jazyka a literatury na Fakultě pedagogické Západočeské univerzity v Plzni. Jedná se o předmět pro studenty 1. ročníku navazujícího magisterského studia Učitelství českého jazyka a literatury pro 2. stupeň základní školy.

Úpravy předmětu, popsané v této metodice, vycházejí z potřeby rozvoje kompetencí pro evaluaci a autoevaluaci pedagogické práce a reflexi výukových procesů u studentů učitelství. Naším cílem je rozvíjet didaktickou vybavenost studentů, a to jednak v oblasti vyučovacích metod, procesů a postupů při výuce českého jazyka a literatury (pomocí mikroteachingu a hodnocení vlastních výstupů), jednak při práci s různými učebními materiály, produkty, didaktickou technikou a softwarovým vybavením (pomocí evaluace učebnicových řad, učebních materiálů a didaktických pomůcek). Tímto způsobem reflektujeme rozvoj klíčových kompetencí studentů učitelství směrem k analýze, syntéze, hodnocení a konečně vlastní tvůrčí práci.

Pro koho je metodika určena

Tato metodická podpora je určena pro vyučující předmětu KČJ/DIJZ Didaktika českého jazyka a literatury pro ZŠ. Cílem jejího vytvoření bylo poskytnout vyučujícím návod pro začlenění evaluačních a autoevaluačních prvků a aktivit do výuky tohoto předmětu.

Kdy byla metodika zpracována

Metodika byla zpracována v roce 2022.

Rozsah metodiky

Dokument je zpracován v rozsahu 12 stran.

Nově vytvořené nebo upravené didaktické materiály

Nově byla vytvořena studijní opora pro výuku předmětu DIJZ v LMS Moodle. Kurz v LMS Moodle obsahuje jednak studijní materiály určené ke zpracování formou samostudia, jednak zadání úloh směřujících k evaluaci průběhu vlastní výuky i užívaných výukových materiálů.

Téma 1: Současné pojetí vyučování českého jazyka

Po prostudování této kapitoly budou studenti schopni:

- porozumět pojmům oborová didaktika, výchovně vzdělávací proces a cíl;
- vymezit postavení didaktiky českého jazyka v systému vědních disciplín;
- popsat směřování vývoje v oblasti vyučování českému jazyku v historii a v současnosti.

Kapitola je určena k samostudiu a je **zakončena autotestem**.

Metodické poznámky pro vyučujícího

Tato aktivita vyžaduje, aby vyučující před jejím zadáním posbíral prekoncepty studentů k tématu historie a současnosti vyučování českému jazyku, zjistil jejich osobní zkušenosti s kurikulárními dokumenty a jejich implementací v prostředí konkrétních škol. Po prostudování materiálů k tématu vyzve vyučující studenty k diskuzi a společnému zhodnocení posunu v jejich vnímání pojetí vyučování českému jazyku. Cílem aktivity je upřít pozornost studentů k vývoji didaktické disciplíny, k dynamice jejího obsahu a pojetí, k vlastnímu uvažování o náplni pedagogické činnosti učitele českého jazyka a literatury v současné škole.

Pozn.: Vyučující by měl věnovat pozornost rozporu mezi reálným stavem didaktiky českého jazyka a jejím mediálním obrazem. Současně by měl brát v úvahu osobní zkušenosti studentů a vyjít z úrovně jejich poznání o didaktice (z jejich prekonceptů) směrem k žádoucí úrovni pochopení a ke schopnosti zhodnotit kvalitu vlastní práce i vědeckého poznání v daném oboru.

Téma 2: Didaktické zásady ve výuce českého jazyka

Po prostudování této kapitoly budou studenti schopni:

- vyjmenovat základní didaktické zásady;
- vysvětlit princip fungování didaktických zásad v konkrétních edukačních situacích;
- rozpoznat, zda byly didaktické zásady v konkrétní edukační situaci dodrženy či porušeny.

Kapitola je zakončena autotestem.

Dílčí autoevaluační úkol

Reflexe na téma Didaktické zásady ve vyučování češtině, jejich dodržování a porušování.

Metodické poznámky pro vyučujícího

Při zpracování reflexe by studenti měli vycházet jednak z materiálu, s nímž se seznámili, jednak z vlastních zkušeností v roli žáků. Cílem je, aby si začali vědomě připouštět, že úspěch nebo neúspěch pedagogické práce není záležitostí náhody, nýbrž vědomého a profesionálního působení, které má své principy, zásady a zákonitosti a který je v didaktice češtiny podrobně popsán. Schopnost studentů postihnout porušení didaktických principů, pojmenovat kritická místa ve výuce a navrhnout alteraci je základem jejich reflektivního přístupu k vlastní práci.

V semináři by po odevzdání reflexí měla následovat diskuze nad odevzdanými reflexemi. Je žádoucí vyzdvihnout podobnosti v pracích studentů – upozornit na nejčastěji porušované didaktické zásady, ale i na takové, kterých si studenti obvykle na začátku nevšímají (např. zásada lingvistického přístupu). Kapitola je zakončena autotestem.

Téma 3: Metody ve výuce českého jazyka

Po prostudování této kapitoly budou studenti schopni:

- získat základní přehled o klasifikaci vyučovacích metod ve vyučování českého jazyka;
- vysvětlit, proč je nutné umět pojmenovat metody, které sami využíváte ve výuce nebo které využívá někdo jiný;
- rozlišit základní fáze výuky z hlediska typů používaných metod.

Kapitola je **zakončena autotestem**.

Dílčí autoevaluační úkol

Zpracování přehledu metod ve výuce českého jazyka

Studijní materiál zde má podobu audio souboru. Tento formát byl zvolen proto, aby si studenti uvědomili, jakým způsobem se sami učí a jak se liší způsoby učení při zapojení audia, které má být následně zpracováno do formy funkčních výpisků. Kromě získání věcných informací k tématu metod užívaných ve výuce českého jazyka tak studenti mají za úkol pozorovat také své vlastní učební strategie a hodnotit rozsah, kvalitu zpracování i účinnost učení z audio souboru.

Metodické poznámky pro vyučujícího

Tato aktivita je dvouúrovňová. Záleží tedy nejen na tom, **co** studenti zpracovávají (obsahová stránka), ale hlavně **jak** pracují. **Hodnotit přitom mají vlastní způsob práce.**

V semináři by po zadání tohoto úkolu a jeho odevzdání ze strany studentů měla následovat diskuze na téma uplatnění audio souborů (potažmo možností výuky na dálku v reálném čase) ve výuce českého jazyka. Studenti by zde měli kriticky zhodnotit své vlastní strategie při pořizování výpisků ze slyšeného textu, jejich zpracování, formátování textu apod. a měli by dokázat přenést tyto poznatky do vlastní výuky (formou následných odpovídajících aktivit při pedagogické praxi). Jejich poznání a schopnost hodnocení této aktivity by se měly projevit zejména v lepším odhadu délky prezentovaného výkladu či informací v podobě audia a dále v pochopení časové náročnosti podobných aktivit pro žáky.

Význam aktivity spočívá i v metodické podpoře, kterou by měl vyučující studentům poskytnout na téma zpracování funkčních výpisků na základní škole v jiných předmětech než v českém jazyce – budoucí učitelé češtiny by měli být schopni tyto poznatky srozumitelně předat svým kolegům v učitelském sboru.

Téma 4: Výuka českého jazyka v mezipředmětových a mezioborových souvislostech

Po prostudování této kapitoly budou studenti schopni:

- porozumět významu výuky v souvislostech;
- pochopit benefity plynoucí z uplatňování propojeného přístupu k výuce;
- všimnout si příležitostí k propojování výuky a spolupráci napříč pedagogickým sborem.

Kapitola obsahuje studijní materiály k samostudiu (text a prezentace) na téma využívání mezipředmětových a mezioborových souvislostí ve výuce českého jazyka a literatury. Po

prostudování těchto materiálů je úkolem studentů reflektovat vlastní zkušenosti s propojenou výukou z pohledu žáka / studenta a dále z pohledu učitele (na základě pedagogické praxe).

Dílčí autoevaluační úkol

Reflexe vlastních zkušeností s výukou obsahující mezioborové a mezipředmětové přesahy, a to z pohledu žáka/studenta i učitele. Cílem tohoto úkolu je diskutovat o zkušenostech, výhodách i nevýhodách propojené výuky.

Metodické poznámky pro vyučujícího

Tato aktivita vyžaduje, aby studenti nejprve aktivně vzpomínali na situace, kterých byli svědky v roli žáků a ve kterých byly uplatněny prvky propojené výuky. Většinou to vyžaduje delší soustředění, v semináři studentům pomáhá plnit tento úkol ve skupinách a navzájem si připomínat podobné situace. Proto je k tomuto úkolu v LMS Moodle připojeno diskuzní diskuzní fórum, které má simulovat jejich společnou práci v semináři a podpořit jejich vybavnost k tomuto tématu.

Cílem této aktivity není hodnotit míru a kvalitu prvků propojené výuky, ale naučit studenty registrovat tyto prvky u sebe i svých kolegů, všimnout si možností a popisovat je. Jedná se o průpravu, kterou později využijí v pedagogické praxi.

V této aktivitě v semináři není vhodné užívání zjišťovacích otázek typu: „Zažili jste někdy výuku s mezioborovými přesahy?“ Lépe je začít doplňovacími otázkami, jako např.: Při kterých příležitostech jste ve škole využili poznatky z jednoho předmětu/oboru v jiném předmětu/oboru?“

Aktivita má také potenciální přesah do dalších oblastí působnosti učitele českého jazyka a literatury v pedagogickém sboru (koordinace ŠVP, ročníková spolupráce, projektová výuka apod.). Cílem je, aby studenti pochopili, že jako učitelé ČJL mají specifické role, postavení a zodpovědnosti (např. rozvíjet komunikační dovednosti žáků, ale i učitelů napříč obory) a byli schopni nabídnout svůj potenciál ve prospěch celku, v tomto případě učitelského sboru i žáků.

Téma 5: Pedagogická práce v hodinách předmětu český jazyk a literatura

Po prostudování této kapitoly budou studenti schopni:

- uvažovat o komunikaci jako o předmětu i jako o nástroji učení a vyučování;
- orientovat se v komunikačních tocích při pedagogické práci a brát v úvahu kvalitu komunikace při výuce českého jazyka a literatury;
- používat metodiku 3A k reflexi, hodnocení a zkvalitňování vlastní pedagogické práce.

Dílčí autoevaluační úkol

Zhodnocení zadaného didaktického materiálu: anotace, analýza a alterace zadání, společná diskuze o výsledcích. Kapitola je **zakończena autotestem**.

Metodické poznámky pro vyučujícího

Tato aktivita navazuje na předchozí téma a zaměřuje se dále na komunikaci a komunikační toky při pedagogické práci ve škole. Cílem je, aby si studenti uvědomili, že komunikace je jednak jejich předmětem pedagogického a didaktického zájmu, jednak jejich pracovním nástrojem.

Téma obsahuje čtyři krátké studijní texty a dále zadaný didaktický materiál (pracovní list s názvem Svatý Martin, určený pro 7. ročník ZŠ). Součástí pracovního listu jsou konkrétní zadání úloh. Studenti mají za úkol zhodnotit kritická místa takto pojatého didaktického materiálu a navrhnout alteraci zadání i použitých vyučovacích metod.

Studenti se většinou zaměřují pouze na hlavní text didaktického materiálu. Mívají potíže s percepcí a porozuměním sekundárním textům (poznámkový aparát, zdroje, citace apod.). Vyučující by je měl vést k zaměření na tyto sekundární texty, k přemýšlení, proč tyto texty mohou činit potíže žákům, a také k hlubšímu zamyšlení nad tím, jaké všechny znalosti a dovednosti by měli žáci zvládat předtím, než takto pojatý didaktický materiál dostanou.

Dalším cílem této aktivity je vybavit studenty praktickou dovedností vytvářet komplexní didaktické materiály v přiměřeném rozsahu a náročnosti pro zadanou (věkovou) skupinu žáků. Vyučující by je měl instruovat v tom smyslu, že tyto znalosti a dovednosti by měli využít při práci na následujícím tématu, kdy budou mít za úkol tvořit vlastní didaktické materiály k očekávaným výstupům z RVP pro 2. stupeň ZŠ.

Téma 6: Didaktické materiály k očekávaným výstupům z RVP ZV pro 2. stupeň ZŠ

Vlastní práce studentů na didaktických materiálech a vytvoření portfolia didakticky zpracovaných výstupů z RVP.

Metodické poznámky pro vyučujícího

Na začátku semestru je nutné rozdělit mezi studenty všechny očekávané výstupy z RVP ZV ze vzdělávací oblasti český jazyk. Rozděluje pouze výstupy z výuky jazyka, protože výstupy z komunikační a slohové výchovy využijeme až v letním semestru v návazném předmětu didaktika slohové a komunikační výchovy a výstupy směřující k literatuře jsou pokryty v rámci didaktiky literatury.

V první fázi své práce se **studenti seznámí s obsahem zvolené učebnicové řady** pro 6. – 9. ročník. Volit mohou ze všech běžně používaných učebnicových řad. Zhodnotí, **do jaké míry je daný výstup plněn v jednotlivých ročnících** v dané učebnicové řadě. **Sledují, zda je učivo exponováno v souladu s principem učební spirály, zda je systematicky prezentováno, opakováno, prohlubováno, rozvíjeno.** Tyto poznatky se stanou podkladem pro rozhodování studentů o tom, pro který ročník připraví své didaktické materiály, s jakou náplní a jakou formou, aby plnili daný očekávaný výstup.

Součástí zhodnocení učebnicové řady z hlediska plnění konkrétního očekávaného výstupu z RVP je i kritické posouzení nedostatků v učebnicových řadách (problematická návaznost, šíře, odtrženost od žité reality žáků, grafické zpracování prezentovaných informací v definičních textech, nevhodně zpracovaná didaktická interpretace textů, pouze dekorativní, nikoli didaktická, funkce ilustrací apod.)

Tento krok je nezbytnou průpravou pro tvorbu vlastních didaktických materiálů. Je důležité, aby vyučující upozornil studenty, že výsledkem má být jejich vlastní, autorsky zpracovaný didaktický materiál, nikoli cvičení okopírovaná z učebnic nebo z veřejně dostupných internetových zdrojů.

Studenti si očekávané výstupy z RVP ke zpracování vylosují. Dále je nutné, aby vyučující stanovil pořadí seminárních vystoupení (mikroteaching). Je žádoucí, aby pořadí studentů při mikroteachingu alespoň rámcově odpovídalo pořadí témat z didaktiky jazyka probíraných v přednáškách.

V semináři seznámí vyučující studenty s požadavky na tvorbu didaktických materiálů a se způsobem odevzdávání do Portfolia materiálů v Moodle.

Součástí práce studentů je nejen vytvořit vlastní materiály, a ty pak prezentovat formou mikroteachingu v semináři, ale rovněž kriticky zhodnotit materiály spolužáků. Po realizaci mikroteachingu v semináři má každý student za úkol napsat reflexi a zhodnotit své vystoupení, jeho obsah a formu.

Nově zařazené nebo upravené evaluační aktivity

Nově byla zařazena reflexe a hodnocení výstupů (microteaching) jednotlivých studentů v semináři (nejprve formou autoevaluace, dále ve skupině při diskuzi).

Do studijní opory v LMS Moodle byly zařazeny autotesty a zadány reflexe, které si kladou za cíl nasměrovat studenty k zamyšlení nad vlastním studijním postupem a prací.

Součástí kurzu je dále **evaluace učebních materiálů**. Studenti se v semináři seznámí s příklady zadání úloh z několika různých učebnicových řad, konkrétně nakladatelství Fraus, SPN, Nová škola, Didaktis a Taktik, a dále s příklady konkrétních tematických plánů pro výuku předmětu český jazyk a literatura pro 6.–9. ročník ZŠ (jedná se o autentické materiály poskytované v rámci spolupráce s fakultními školami FPE ZČU), které s těmito učebnicovými řadami počítají jako se základním studijním materiálem. **Úkolem studentů bude analyzovat tyto materiály ve vztahu k RVP, kriticky zhodnotit míru naplnění očekávaných výstupů a navrhnout vhodná doplnění / obohacení výuky v souladu s požadavky RVP.**

Metodické poznámky pro vyučujícího

Následuje příklad zadání pro studenty s příkladovým řešením. Student může výstup z RVP, který si vylosuje, pojmut mnoha způsoby. Důležité je, aby dokázal svůj **zdůvodnit**:

- proč si vybral právě ten ročník, v němž se rozhodl daný výstup plnit;
- jakým konkrétním učivem se rozhodl daný výstup naplnit a proč;
- jak konkrétní aktivity, metody a postupy uplatňované v jeho pedagogické práci přispějí k plnění vybraného výstupu (co se žáci při takto koncipované výuce naučí a jak, kde mohou být kritická místa výuky a jak realizace konkrétní hodiny ovlivní naplnění celého očekávaného výstupu – např. na kterou část očekávaného výstupu se zaměřuje více a proč).

Příklad zadání pro studenty

K vylosovanému výstupu z RVP vytvořte přípravu učební jednotky, která tento výstup bude převážně naplňovat. Zvolte aktivity:

- odpovídající modelu E-U-R;
- graduující dle Bloomovy taxonomie výukových cílů;
- beroucí v úvahu diferenciaci výuky s ohledem na žáky s SVP a na nadané žáky;
- uplatňující rozličné výukové metody.

Příklad řešení (příprava na konkrétní výstup – microteaching s reflexí)

ČJL-9-2-02_a rozlišuje a příklady v textu dokládá nejdůležitější způsoby obohacování slovní zásoby, rozpoznává přenesená pojmenování, zvláště ve frazémeh.

Popis učebnicové řady z hlediska výskytu učiva řešeného ve zvoleném výstupu:

- nakladatelství Fraus – kolektiv autorů – Zdeňka Krausová, Renata Teršová, Pavel Růžička, Helena Chýlová, Martin Prošek
- učebnice, prac. sešit, čítanka + pdf verze – flexi books

Nauka o tvoření slov

6. ročník

Učivo o tvoření slov se v učebnici nevyskytuje.

7. ročník

Nauka o významu slov, kde se mimo jiné setkávají s metaforou a metonymií, potažmo synekdochou, frazeologismy – rčení, pořekadla, přísloví:

- detailněji se setkávají se slovní zásobou a jejím obohacováním
- se slovotvorbou a termíny (slovotvorný základ, slovotvorný prostředek atd.)
- odvozování
 - názvů osob – jména konatelská, činitelská -ář/ař, -íř, -ník, ák..., města, světadíly atd.
 - věcí, míst a výsledků děje – slovesa
 - odvozování názvů vlastností (-ost, -ota, -oba, -stv, dějů (-ba, -ot) a vztahů
- skládání, zkracování + zvlášť odvozování podstatných + příd. jmen a sloves
- největší množství učiva

8. ročník

Opakování ze 7. ročníku + slova přejatá pravopis, výslovnost.

9. ročník

Celkové opakování, stavba slova.

Příprava vyučovací jednotky pro microteaching v semináři

Cíl

Student rozlišuje a příklady v textu dokládá nejdůležitější způsoby obohacování slovní zásoby, rozpoznává přenesená pojmenování.

Úvod (10 minut)

- brainstorming/myšlenková mapa + zopakovat/připomenout si, co už víme o tvoření slov v češtině.

Hlavní část (25 minut)

- pracovní list
 - jako tříbarevný test
 - práce ve dvojici/skupině

Ukázka pracovního listu

Pracujte s textem

Rudolf II.

O císaři Rudolfovi bylo již mnoho napsáno, ale dodnes přitahuje jeho rozporuplná osobnost mnohé historiky, lékaře i psychology.

Byl záhadným podivínem na trůně, jenž se vymykal běžným představám o vladaři, a již za jeho života jej opřádalo mnoho **legend**. Tajemným jej činilo jeho spojení s **alchymisty**, jeho pohádkové poklady nepřístupně uložené na Pražském hradě i to, že se po léta neobjevoval na veřejnosti.

Narodil se jako nejstarší syn císaře Maxmiliána II. a Marie Habsburské. Od dvaceti let se stal králem uherským, roku 1575 králem českým a králem říše římské. O rok později se stává římským císařem. Historikové se shodují v tom, že se v prvních letech své vlády snažil energicky řešit politické i hospodářské záležitosti, projevoval značnou náboženskou **toleranci**.

- U **tučně vtištěných slov** zjistěte pomocí SSČ, zda jde o slova původem česká, nebo přejatá z cizích jazyků.
- Najděte v textu mnohoznačná slova. Dvě slova si vyberte a použijte ve větách.
- Vyhledejte v textu sousloví.
- Určete základové slovo, slovotvorný základ a slovotvorný prostředek u podtržených slov.

Zdroj

Český jazyk 7 učebnice pro základní školy a víceletá gymnázia. – obsah cvičení i text upraveny.

- kontrola, reflexe.

Závěr (5-10 minut)

Wordwall – rozřídění slov – jako rekapitulace nebo -> exit ticket – podle času.

Příklad autoevaluace mikroteachingu

Pracovala jsem s knihou Moderní didaktika od Roberta Čapka, kde jsem se inspirovala evokačními metodami – brainstorming a myšlenková mapa. Tyto metody se mi také osvědčily v praxi.

Aktivita ve dvojicích je zajímavější alternativou cvičení, které bylo v učebnici – může být přizpůsobena několika způsoby – např.:

- může to být opakovací (skupinová práce) s navazujícími úkoly;
- v rámci opakování může být použita na začátku hodiny jako evokační aktivita;
- na konci hodiny jako rekapitulace.

Exit ticket na konci hodiny pro mě zafungoval jako zdroj zpětné vazby nejen k obsahu, ale hlavně k metodám použitým při výuce, nejvíc komentářů vyvolal úkol č. 3 (Vyhledejte v textu

sousloví), protože na tento úkol nenavazovala žádná další aktivita, hledání sousloví bylo často označeno jako „k ničemu, zbytečné, samoučelné“.

Uplatnění metodiky 3A v semináři

Metodické poznámky pro vyučujícího

K uplatnění metodiky 3A dochází primárně při společné diskuzi v semináři. Může se však stát, že skupina není natolik otevřená, aby studenti byli schopni poskytnout konstruktivní kritiku a rovněž ji přijmout.

Pokud vyučující vycítí, že společná práce nefunguje, studenti se nechtějí vyjadřovat, nedokáží diskutovat otevřeně z očí do očí, je mnohem výhodnější využít anonymní písemnou zpětnou vazbu, kterou studenti napíší ve formátu 3A stručně na lístečky a vyučující pak všechny lístečky přečte nahlas.

Současně také není výhodné umisťovat příjemce zpětné vazby do opozice v prostoru vůči všem studentům (nevolit rozdělení třída x učitel, kdy učitel stojí sám před lavicemi). K tomuto rozmístění lze přistoupit později, ze začátku je výhodnější volit kruhové prostorové uspořádání. Pokud mikroteaching probíhal v prostoru s lavicemi rozmístěnými do oddělení nebo do řad, vyučující by měl požádat studenty, aby si na fázi evaluace vzali židle a přesunuli se do kruhu.

Fáze metodiky 3A

Anotace – studenti popíší výukovou jednotku, kterou právě viděli, z hlediska obsahu i formy.

Analýza – studenti analyzují vztahy mezi cíli, vzdělávacím obsahem a realizací kurikula prostřednictvím učebních úloh. Na tomto základě hodnotí, do jaké míry naplňuje předvedená výuková jednotka zvolený výstup z RVP vzhledem k původnímu zadání (které úrovně Bloomovy taxonomie se uplatnily, zda byla výuka diferencována, které metody a postupy se uplatnily a s jakým efektem). Identifikují kritická místa výukové jednotky.

Alterace – Studenti společně navrhnou úpravy obsahu a formy výukové jednotky tak, aby zvýšili efektivitu vzdělávacího procesu, případně aby lépe naplnili výstup z RVP se zacílením na konkrétní skupiny žáků.

Návrhy studentů vzešlé ze společného hodnocení výukové jednotky připojí autor materiálu k vlastní přípravě, přidá autoevaluaci svého výkonu a celý materiál uloží do portfolia výukových materiálů kurzu. Po realizaci seminárních příspěvků všech studentů vznikne materiálová banka pokrývající všechny očekávané výstupy z RVP v předmětu jazyková výchova v českém jazyce. Tyto komentované a evaluované materiály pak studenti dostanou k dispozici jako základ pro vlastní práci v pedagogické praxi.

Obsah předmětu didaktika českého jazyka pro ZŠ má tři základní součásti:

- 1) teoreticko-didaktická složka – seznamuje studenty s pojmoslovím a principy oborové didaktiky a s didaktizací lingvistického poznání v českém jazyce. Obrací pozornost studentů k obsahu vyučování. Tato část je probírána zejména v přednáškách a studenti se s ní seznamují studiem odborné literatury;
- 2) materiálově-didaktická složka – seznamuje studenty se situací na trhu s učebnicemi, studenti se učí nejprve kriticky posuzovat překládané didaktické materiály, později sami vytvářet a hodnotit materiály vlastní. V této složce je kritické, aby vyučující stále

usouvztažňoval práci s materiály k výchovně-vzdělávacím cílům výuky, aby se soustavně a systematicky dotazoval na účel, smysl a cíl každého materiálu. Pozor na líbivé, ale didakticky nevhodné materiály. Probírá se v přednáškách i v seminářích;

- 3) procesně-didaktická složka – seznamuje studenty s postupy, formami a metodami práce, usouvztažňuje výuku českého jazyka do systému ostatních vzdělávacích oborů a předmětů, obrací pozornost studentů k průběhu vyučování. Tato část překračuje hranice oborové didaktiky směrem k didaktice obecné, k psychologii, pedagogice a mezioborové spolupráci. Probírá se hlavně v seminářích a její těžiště spočívá ve vlastní aktivitě studentů. Do této oblasti spadá i celkové hodnocení mikroteachingu, evaluace a autoevaluace výkonů, poskytování konstruktivní zpětné vazby. Cílem je, aby studenti didaktiku **prožili**, nikoli se ji pouze učili. Vyučující by neměl na tuto složku v seminářích zapomínat, měl by k ní přistupovat vědomě a systematicky.

Na všechny tyto tři složky cílí nově vytvořená studijní opora v LMS Moodle. Vyučující by takto měl obsah předmětu prezentovat studentům na začátku společné práce, aby jim demonstroval, že tyto tři složky se stanou základem jejich pedagogické práce v každé odučené hodině ve školách.

Nově vytvořené nebo upravené didaktické pomůcky

Základními didaktickými pomůckami pro tento předmět jsou učebnice, učebnicové řady, didaktické materiály a další učební pomůcky volně dostupné v tištěných i elektronických zdrojích. Pro tento předmět nejsou tyto pomůcky cíleně vytvářeny nebo upravovány, ale jsou pravidelně nakupovány do katedrální knihovny, která obsahuje bohaté portfolio každoročně aktualizovaných materiálů.

Metodické poznámky pro vyučujícího

Na začátku každého semestru by si vyučující měl aktualizovat seznam dostupných učebnic, sledovat nově vydávané učebnicové řady a vývoj v odborných elektronických zdrojích (např. na stránkách NÚV nebo na www.rvp.cz a dalších).

Dále by měl vyučující sledovat aktuální situaci na fakultních a spolupracujících školách (které učebnicové řady jsou běžně využívány, zda snaha učitelů využívat učebnice vzrůstá, klesá nebo stagnuje, které další zdroje didaktických materiálů běžně využívají, jaká jsou doporučení MŠMT a ČŠI v tomto směru apod.)

Další oblastí, kterou by měl vyučující každý rok sledovat a podle ní aktualizovat obsah kurzu, jsou změny v systému vzdělávání (aktuálně např. velká revize RVP, změny v požadavcích na výstupní úroveň žáků, na redukci oborového učiva, tlak na **rozvoj digitálních a kulturních gramotností** apod.). Tento předmět nelze učit na zastaralých materiálech, proto musí být každoročně revidována využívaná materiálová báze.

Způsob ověření evaluačních aktivit

- ve výuce předmětu v zimním semestru 2022/2023,
- ústní část zkoušky (vlastní příprava na hodinu a hodnocení použitých učebních materiálů).

Použitá literatura a zdroje

ADAM, Robert, Ivana BOZDĚCHOVÁ, Robert DITTMANN, et al. *O jazyce bez hranic: a další zajímavosti ze současného zkoumání češtiny*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2017. ISBN 978-80-7422-516-1.

BEZDĚK, Jiří a Jarmila HONZÍKOVÁ, ed. *Motivace k tvořivosti na pedagogické fakultě: přístupy k tvořivosti v učitelském povolání*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2014. ISBN 978-80-261-0428-5.

ČECHOVÁ, Marie a Vlastimil STYBLÍK. *Čeština a její vyučování: didaktika českého jazyka pro učitele základních a středních škol a studenty učitelství*. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, 1998. ISBN 80-85937-47-6.

GINNIS, Paul. *Efektivní výukové nástroje pro učitele: strategie pro zvýšení úspěšnosti každého žáka = The teacher's toolkit : raise classroom achievement with strategies for every learner*. Ilustroval Les EVANS. [Praha]: ve spolupráci s nakladatelstvím Martina Romana a projektem Čtení pomáhá vydala EDUKační LABoratoř, [2017]. ISBN 978-80-906082-6-9.

KOSTEČKA, Jiří. *Do světa češtiny jinak: (didaktika českého jazyka a slohu pro vyučovací praxi)*. Jinočany: H & H, 1993. ISBN 80-85787-24-5.

PALENČÁROVÁ, Jana a Karel ŠEBESTA. *Aktivní naslouchání při vyučování: rozvíjení komunikačních dovedností na 1. stupni ZŠ*. Praha: Portál, 2006. Pedagogická praxe (Portál). ISBN 80-7367-101-8.

PETTY, Geoffrey. *Moderní vyučování*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-427-4.

POLÁK, Milan. *Komunikační výchova a integrace poznatků v kontextu Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání, oborových didaktik a přípravy učitelů. E-Pedagogium*, 2017, 3.

PRAVDOVÁ, Markéta, ed. *Čeština nově od A do Ž*. Praha: Lidové noviny, 2016. ISBN 978-80-200-2560-9.

SLAVÍK, Jan, Tomáš JANÍK, Petr NAJVAR a Petr KNECHT. *Transdisciplinární didaktika: o učitelském sdílení znalostí a zvyšování kvality výuky napříč obory*. Brno: Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, 2017. Syntézy výzkumu vzdělávání. ISBN 978-80-210-8568-8.

ŠEBESTA, Karel. *Od jazyka ke komunikaci: didaktika českého jazyka a komunikační výchova*. Praha: Karolinum, 1999. Acta Universitatis Carolinae. ISBN 80-7184-711-9.

ŠTĚPÁNÍK, Stanislav a Martina ŠMEJKALOVÁ. *Průvodce začínajícího češtináře*. [Praha]: Univerzita Karlova – Pedagogická fakulta, 2016. ISBN 978-80-7290-949-0.

ŠTĚPÁNÍK, Stanislav, Eva HÁJKOVÁ, Klára ELIÁŠKOVÁ, Ludmila LIPTÁKOVÁ a Marta SZYMAŃSKA. *Školní výpravy do krajiny češtiny: didaktika českého jazyka pro základní školy*. Plzeň: Fraus, 2020. ISBN 978-80-7489-595-1.